

Období reálného socialismu

Mgr. Martin Klapetek, Ph.D.

Kfi TF JU

Vztah k náboženství na okraji

1, základní parametry vztahu české společnosti k náboženství již z období *1918-1928*

2, *lidová strana* součástí politického establishmentu (Jan Šrámek, 1970-1956)

3, Většina *představitelů* křesťanských církví součástí protinacistického *odboje*

Období 1945-1948 – část 1

Obnova náboženského života

Odsun – zákaz německých náboženských společností

Regulace nekřesťanských náboženských skupin

Výzkum v roce 1946 – soubor náboženských věr a praktik a hodnotové preference. Věřilo v

Boha/připouštělo jeho existenci 80 %, odmítalo jeho existenci 12 %, nepřemýšlelo o této otázce 8 %

Odstup Čechů od *institucionalizovaných* podob náboženství, náboženská *snášlivost* důsledkem *lhostejnosti*, velký počet těch, kteří se stavěli *skepticky* k možnosti existence *Boha*

Období 1945-1948 – část 2

Odsun Němců – odešly 3 miliony Němců, kteří byli především římskými katolíky

Vylidněné pohraničí – noví obyvatelé z nižších sociálních vrstev, nižší vzdělání, politická inklinace k *levici*

Devastace *infrastruktury* náboženských institucí – *farnosti a kláštery*.

Ateizace českého pohraničí

Období 1948-1960 – část 1

Únor 1948 – respekt k svobodě svědomí a náboženského vyznání?

Pastýřský list arcibiskupa Berana

Srpen 1948 – strategie eliminace vlivu církví, jejich plné podřízení státu (rozpory mezi hierarchií a nižším klérem, mzdová politika, izolace od Vatikánu, likvidace řeckokatolíků)

Vznik tzv. Katolické akce a reakce Vatikánu

Komunistický zákon č. 217/1949 Sb. – zřízení Státního úřadu pro věci církevní a č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností

Období 1948-1960 – část 2

Státní úřad pro věci církevní – dohled, udělení/odebrání souhlasu s vykonávání duchovní služby

§ 173 trestního zákona – maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi

Zbavení církví hospodářské autonomie a převzetí veškerých hospodářských závazků

Znovuzaveden slib věrnosti republice

Přímý útok – „číhošťský zázrak“, likvidace řeckokatolické církve, internace biskupů, Akce K

Období 1948-1960 – část 3

Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta v Praze, 1953 v Litoměřicích – pokles počtu *bohoslovců* společně s postupujícím *stárnutím* kněží vede k *poklesu počtu* kněží

Paralelní struktury – Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva

Výsledky sčítání lidu 1950 – mírně *poklesl* počet katolíků, *stoupl* počet protestantů, *pokles* počet „bez vyznání“ – *vliv* odsunu Němců, *reemigrace* zahraničních Čechů. *Formální* deklarace, *zvyk*

Období 1948-1960 – část 4

Od poloviny 50. let *ideologická* argumentace:

1, *paralyzování* struktury náboženských společností

2, Relativně *velký vliv* náboženství na životy lidí

3, plán *dosažení* socialistické společnosti

Novou státní ideologií *marxismus-leninismus*

Opatření k *omezení aktivní* účasti na náboženském životě – šikana, omezení

Zlatá šedesátá?

2. pol. 60. let – zmírnění tlaku

*1967 – 44 % občanů se považuje za členy církví,
9,5 % se pravidelně účastní bohoslužeb, 52 %
nově narozených dětí pokřtěno, 30,6 %
církevních sňatků*

*Období konsolidace náboženských skupin,
uvolnění restrikce teologických fakult,
rekonstrukce struktury, zánik kolaborantských
sdružení, nové žádosti o registraci a obnova
zrušených organizací. Obecná liberalizace*

Normalizace 1970-1989 – část 1

Srpen 1968 a normalizace – anticírkevní a antináboženská státní politika

*Restrikce – rušení omezené autonomie, odebrání státního souhlasu, přísný dozor, nová kolaborantská sdružení – Sdružení katolického duchovenstva *Paccem in terris* – morální devastace*

Reakce katolických duchovních – kolaborace, odstup, skrytá církev

Tlak na nekatolíky – kontrola fakulty, zatýkání

Normalizace 1970-1989 – část 2

Nebezpečí – konzumní společnost, rozčarování a laxnost. Nedůvěra a lhostejnost

Věří v Boha – 20 – 25%, dalších 26 % připouští existenci Boha

Pokles náboženských obřadu – méně než 30 % pokřtěných dětí a méně než 12 % církevních svateb. Obecně 6 % pravidelných návštěvníků bohoslužeb – rozdíly v *regionech*, výrazný pokles u protestantů.

Více než *dvě třetiny* obyvatelstva zůstávaly *lhostejné*, náboženství jako *komplikace*

Normalizace 1970-1989 – část 3

Co je *alternativa*? Spiritualita bez instituce

Horoskopy, léčitelství, alternativní medicína – *jiný postoj k životu*

2. pol. 80.let – obnova prestiže tradičních náboženských skupin – kardinál Tomášek (1899-1992), disent

1985 – pouť na Velehradě, petice (600 000 podpisů), *1987* – Desetiletí duchovní obnovy

Normalizace 1970-1989 – část 4

Pozdní normalizace – oslovení *alternativami*

Významný *vliv* normalizace, nedůvěra vůči institucím posílena *konzumní* a individualistickou orientací společnosti, pokles účasti na náboženském životě, *rozvrácení* infrastruktury a *ztráta* členské základny

Nové formy náboženského chování – *potenciál* pro skupiny *nevyhraněných* (alternativa, *privatizace* víry) ... a dál? **Pokračování přístě ...**

Zdroj: Václavík, D.: *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada 2010, s. 93-129.